

**ACTA MUSEI
MARAMOROSIENSIS XII
2016**

ACTA MUSEI MARAMOROSIENSIS

**Anuarul Muzeului Maramureșan
din Sighetul Marmăției**

Coperta I: Sigiliul Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș
Coperta II: Detașamentul care a intrat în Maramureș din Regimentul 14 Infanterie Roman și care a eliberat orașul Sighet la 4 ianuarie 1919

Fondator	Dăncuș Mihai
Redactori	Todinca Gheorghe Barz Ana Mirela Chiș Vasile Timur

Tehnoredactare	Bîrta Dacia - Mara
----------------	--------------------

Tipărit	ASKA GRAFIKA
---------	--------------

ISSN: 1583-4476

Volum editat cu sprijin financiar:

Consiliul Județean Maramureș
Muzeului Maramureșan

ACTA MUSEI MARAMOROSIENSIS

XII/I

**Etnografie – Folclor – Istorie –
Personalități - Varia**

**Sighetu Marmăției
2016**

Adresa Redacției:

Muzeul Maramureșan
Piața Libertății nr. 15
435500 Sighetu Marmăției
Jud. Maramureș
Tel/fax: 0262-311521
e-mail: muzeulmaramuresului@yahoo.com

**Echipa care a amenjat Muzeului Etnografic din Sighet,
deschis la 26 decembrie 1971**

- jos: Dr. Gheorghe Nisoroaia, Muzeul Național de Artă Populară
tehn. Arh. Mihai Borodi, muzeul Sighet
Muntean Todosia, muzeul Sighet
Sabin Șainelic, muzeograf Baia Mare
Femeie din Vadul Izei
- sus: Pătru Bleda, muncitor –restaurator muzeu Sighet
George Anania, sciitor Ministerul Culturii
tehnician Intreprinderea Decorativa București
Mihai Dăncuș, muzeograf - etnograf, muzeul Sighet
Gheorghe Borodi muncvitor - restaurator, muzeul Sighet

Fotografia a fost făcută de către d-na Hedvighe Formagiu, muzeograf la Muzeul de Artă Populară București coordonatorul grupului (24 decembrie 1971)

Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine exclusiv autorilor.

*„Ce ne-a rămas, trebuie adunat în grabă și cu sfințenie,
oricâte sacrificii ne-ar cere „fiindcă în acest material vom găsi
certificatul nostru de noblete națională.”*

George Vâslan

O știință nouă, Etnografia, Cluj, 1927

Muzeul etnografic al Maramureșului la 45 de ani de la deschidere în varianta modernă, de după Război

Se obișnuiește ca la „zile anume” care consacră un eveniment, o faptă, un om să sărbătorim. O facem cu plăcere și bucurie și de data aceasta deoarece, iată, Expoziția de bază a Muzeului etnografic al Maramureșului împlinește 45 de ani de la deschidere. Evenimentul a avut loc la 26 decembrie 1971, orele 11⁰⁰, cu ocazia Festivalului Național de datini și obiceiuri de iarnă „Marmația '71” la care au participat grupuri folclorice, specialiști și personalități politice ale vremii din peste treizeci de județe ale țării. Personalități de mare prestigiu științific și cultural au venit și din București (Academia Română,, Ministerul Culturii ș.a.), dar și din alte țări (Franța, Germania, SUA,, Japonia etc.), fapt ce a consacrat caracterul internațional al Festivalului.

Vernisajul Expoziției etnografice s-a făcut în prezența oficialităților politice, respectiv conducerea județului și a orașului, printre care a fost și sculptorul artist Vida Gheza, care era deputat în Marea Adunare Națională membru în CC al PCR și bun prieten cu Francisc Nistor directorul muzeului de atunci. Numele lui Francisc Nistor trebuie consemnat în istoria muzeului. A avut o contribuție specială și deosebită la refacerea „Muzeului Maramureșean” după Război fiind primul director și deci „director întemeietor”, alături de Gheorghe Vornicu.

Pe scurt, cum s-au întâmplat lucrurile?!

În anul 1954, la îndemnul prietenului său, Gheorghe Dăncuș de la Cluj, încep peregrinările prin satele Maramureșului, adunând, prin donații și achiziții, valoroase obiecte etnografice ce vor constitui nucleul viitorului Muzeu Maramureșean cum l-a numit, și al cărui salariat devine începând cu anul 1956. În anul 1957, în câteva săli de la etajul clădirii Cinematografului deschide prima expoziție a muzeului (după Război). În anul 1968, împreună cu Arh. Péter Dezideriu, propune organizarea Muzeului Etnografic al Maramureșului cu expoziție pavilionară și în aer liber în complexul de clădiri situat în Piața Libertății nr. 15. Se face și un proiect de către I.P.J. Maramureș – Baia Mare, proiect care implica amenajarea expoziției de bază pavilionară în clădirea principală, iar muzeul în aer liber în curtea Bisericii Romano-catolice și preconiza amenajarea și prezentarea a șapte porți, patru case și gospodării și două stâne. Fr. Nistor își dă seama că spațiile nu sunt oportune.

În anul 1969, după venirea în muzeu a tânărului, pe atunci muzeograf, Mihai Dăncuș, după multe discuții se abandonează acest proiect și se începe de

către Francisc Nistor și Mihai Dăncuș elaborarea tematicii muzeului pavilionar etnografic (cel de astăzi, situat pe str. Bogdan Vodă nr. 1). Tematica este îmbunătățită de către Tancred Bănățeanu, Nicolae Ungureanu și Hedviga Formagiu. Pe baza tematicii, arh. Gheorghe (Boby) Niculescu, stagiar pe atunci, elaborează proiectul de amenajare a Expoziției de bază etnografice. Astfel, un colectiv format din George Anania de la Ministerul Culturii (scriitor și om de mare sensibilitate), Hedviga Formagiu și Gheorghe Nistoroia, muzeografi la Muzeul Național, personal de la Întreprinderea Decorativa din București și grupul de la Sighet: Mihai Dăncuș - muzeograf; Mihai Borodi – tehnician arhitect, Petru Bledea și Gheorghe Borodi – muncitori și restauratori, mătușa Todosie – femeie de serviciu, ajutați mai mult logistic de colegii Sabin Șainelic și Janeta Ciocan, muzeografi de la Baia Mare, și, desigur, în coordonarea și prezența lui Francisc Nistor, directorul muzeului, s-a realizat ceea ce s-a vernisat la 26 decembrie 1971 și a rămas până astăzi în forma inițială, fără nici o schimbare (într-un aranjament modern, folosind manechine, s-a refăcut expoziția specială de măști, pe un proiect de Mirela Barz).

În această perioadă s-au realizat mai multe obiective, astfel:

În anul 1965 vine la muzeu Iosif Béreș, care fundamentează secția de Științele naturii, ajutat mai târziu de Marta Béreș.

În această perioadă și după decembrie 1989, sub conducerea și implicarea directă a lui Mihai Dăncuș se organizează „Casa muzeu Ioan Mihalyi de Apșa” și „Muzeul Culturii Evreiești din Maramureș” – Casa memorială Elie Wiesel.

Tot în această perioadă se amenajează, după un proiect de „Conservări <în situ>” elaborat de Mihai Dăncuș, următoarele obiective muzeale: Casa muzeu „Vasile Kazar” din Vadul Izei, Casa muzeu „Lazăr” din Giulești, Casa muzeu școlar din Bârsana, Casa muzeu „Stan Ioan Pătraș” din Săpânța, Casa muzeu „Dunca Pățu” din Ieud.

Se amenajează și se inaugurează ca instituție independentă Muzeul de Istorie și Etnografie din Vișeu de Sus, la care noi am avut o contribuție hotărâtoare.

Nu trebuie să uităm buna colaborare din ultimii ani cu Dl. Ion Mihai Botoș, președintele Uniunii Regionale a Românilor din Transcarpatia „Dacia”, redactorul șef al publicației „Apșa” și fondatorul Muzeului de Istorie și Etnografie al Românilor din Transcarpatia, la edificarea căruia, prin sfaturi și idei cu modestie am participat și noi.

În anii de început ai muzeului, Francisc Nistor a avut preocupări deosebite în domeniul istoriei și preistoriei, inițial făcând o colecție privată de „tezaure din epoca bronzului”, care apoi a ajuns în muzeu. A colaborat cu Dr. Alexandru Vulpe, Dr. Radu Popa și Prof. Dr. Kurt Horedt de la Universitatea din Cluj, alte mari personalități.

Credem că, în perioada celor 45 de ani pe care-i evocăm, una dintre cele mai mari realizări ale Muzeului Maramureșean este elaborarea Tematicii (M. Dăncuș) și apoi realizarea faptică a Muzeului Satului Maramureșean, una dintre cele mai valoroase instituții patrimoniale din România, cu reverberații în Spațiul Europei Centrale. Subliniem aportul a două generații de muncitori restauratori, muzeografi, conservatori. Nu putem uita că ideea de a face un muzeu în aer liber

a aparținut celui care a fondat muzeul după Război, Dl. Francisc Nistor – Fery Baci – pe care și astăzi îl pomenim și îl elogiem.

Mi s-a solicitat să fac „un remember” vizând aniversarea a 45 de ani de la deschiderea Muzeului etnografic în forma modernă. N-am putut trece peste câteva evenimente importante a căror ani rotunzi s-au marcat anul acesta, 2016, astfel:

1326 – 690 de ani de atestare documentară a orașului nostru;

1846 – 170 de ani de la nașterea vicarului istoric Titu Bud;

1926 – 90 de ani de la deschiderea primului Muzeu etnografic al Maramureșului de către prof. Gheorghe Vornicu;

1966 – 50 de ani de la fondarea Asociației Europene a Muzeelor în Aer Liber, Bokrik, Muzeul din Sighet și Mihai Dăncuș fiind membri....

1971 – 45 de ani de la deschiderea Muzeului etnografic;

1976 – 40 de ani de la organizarea primei Expoziții de istorie a orașului și Maramureșului de către Mihai Dăncuș;

1981- 35 de ani de la deschiderea Muzeului Satului Maramureșean din Sighetul Marmației.

Și fiindcă am amintit că au trecut 35 de ani de la deschiderea Muzeului Satului, amintim în continuare câteva aniversări privind monumentele din muzeu, care sunt cele mai vechi de pe spațiul național și printre cele mai vechi din Europa:

Casa morii Dunca din Ieud, datată 1571, a împlinit 445 de ani,

Casa Codrea din Berbești, datată 1596, a împlinit 420 de ani,

Casa Marinca din Sârbi, datată 1785, a împlinit 230 de ani,

Biserica din Oncești, datată 1621, a împlinit 395 de ani,

Casa Dunca-Bud, datată 1676, a împlinit 340 de ani,

Casa Pop Tomanu, datată 1775 - a împlinit 240 de ani.

Am dat doar cele care ar fi trebuit aniversate în 2015/2016.

Ultimii 5 ani ai celor 45 care s-au scurs de la organizarea Muzeului etnografic în varianta modernă, s-au desfășurat cu nenumărate manifestări: expoziții temporare, tematice, simpozioane, proiecte de anvergură (refacerea hidranților vechi de peste 35 de ani etc.). Toate acestea și multe altele s-au desfășurat și se continua și în zilele noastre sub conducerea noului director, managerul muzeului prof. Gheorghe Todinca și echipa sa. Pentru toate ne exprimăm aprecieri și sincere felicitări.

Spuneam la început că la „zile anume” consacram evenimente, fapte și oameni. Am pomenit dintre aceștia și acestea. Cu siguranță că au fost mai multe. Am fost prezent în viața muzeului, în viața culturală a Maramureșului și a Țării, implicându-mă și pe plan internațional încă din anul 1969. Nu am fost un „martor pasiv” ci un „jucător activ”, care a ars ca o flacără în această jumătate de secol.

La anul viitor se împlinesc 15 ani de la apariția primului număr al anuarului muzeului nostru, „Acta Musei Marmorosiensis”.

„VIVAT, CRESCAT, FLOREAT!”

***Dr. Mihai Dăncuș
muzeograf-etnograf,
Sighetu Marmației***

Etnografie – Etnologie - Folclor – Muzeologie

CUPRINS

ETNOGRAFIE – ETNOLOGIE – FOLCLOR – MUZEOLOGIE

Barz Mirela Ana - <i>Subzona Mara-Cosău, Maramureșul istoric, la sfârșit de secol XX și început de secol XXI</i>	1
Băhnăreanu Nicoleta-Steluța - <i>Intervenții de conservare-restaurare asupra unei icoane împărățești din secolul al XVII-lea</i>	6
Coc Ciprian - <i>Moștenirea unui gest precreștin. Valențe magico-simbolice ale toporului la Ruptu' Sterpelor</i>	16
Crișan Popa Roxana - <i>Casa tradițională</i>	31
Dăncuș Ioana - <i>Thème de la rencontre: Masques et animaux dans la tradition européenne. Les masques zoomorphes dans les traditions roumaines</i>	34
Dăncuș Mihai - <i>Colloque au Musée International du Carnaval et du Masque, Binche (Belgique) – le 16 juin 2012. Les masques en Roumanie</i>	41
Mureșan Olimpia - <i>Sărbători și sărbătoresc în satul tradițional sălăjean. Sărbători înaintea Crăciunului sau cei doi sfinți: Sfântul Andrei și Sfântul Nicolae</i>	48
Popovici Vasile - <i>Obiceiuri, tradiții, rituri și folclor pe Valea Ruscovei</i>	55
Popovici Vasile - <i>Sărbătorile de iarnă la ucrainenii huțuli de pe Valea Ruscovei și Valea Vișeuului</i>	62
Popovici Vasile - <i>Repedea (Krevei). Întemeiere, denumiri, toponime</i>	63
Roman Sandală - <i>Apa</i>	68
Vlad Ancuța-Suzana, Vlad Maria-Daciana - <i>Ritualuri funerare în Maramureș</i>	72

ISTORIE – ISTORIA CULTURII – ARHEOLOGIE

Coloșenco Mircea - <i>Deputatul maramureșean Gheorghe Tite versus revoluționar național</i>	83
Hrenciuc Daniel - <i>Bucovina în Marele Război (1914-1918). O reevaluare (Rezumat)</i>	87
Dragoste Florin - <i>Preoți români greco-catolici din dreapta Tisei în secolul al XX-lea</i>	98
Dura Claudia - <i>Femeia româncă – revoluționar la 1848?</i>	103
Filipciuc Ioan - <i>Ilie Lazăr și cel dintâi steag tricolor pe turnul Primăriei din Cernăuți</i>	108
Gherheș Ilie - <i>Memoriu. Centenar: 1 Decembrie 1918 –</i>	

<i>1 Decembrie 2018</i>	125
Gherheș Ilie – <i>Oncești - așezarea cu două cetăți sau două inimi istorice</i>	127
Gherheș Mihaela-Cristina - <i>Sărbătorirea Marii Uniri - aspecte ale afirmării identității naționale (1918 - 1929)</i>	132
Ivanciuc Teofil - <i>O descriere a Maramureșului și a etniilor sale din anul 1821</i>	137
Pralea Alin Spiridon - <i>Armin Gutman. O scurtă biografie</i>	147
Șuștic Mariana - <i>Primele zile ale ocupației horthyste în Maramureș</i>	153
Todinca Gheorghe - <i>Procese verbale ale Asociațiunii pentru cultura poporului român din Maramureș (1903-1906)</i>	155
Victor Vizauer - <i>Maramureșul medieval până în prima jumătate a secolului al XIV-lea în lumina descoperirilor arheologice și a informațiilor scrise</i>	177
Voinaghi Marius - <i>Între istorie și arheologie: prospecțiuni arheologice în Maramureșul Istoric</i>	186
Дацьо О.Г., Швед Е.В. - <i>До питання формування латинської юридичної термінології (83 р.до н.е. – 31 р.до н.е.)</i>	195

PERSONALITĂȚI –VARIA

Dăncuș Mihai - <i>Un om dăruit Maramureșului – Anca Bratu (11 mai 1952 București – 3 ianuarie 2011 Paris)</i>	203
Cepraga Dan Octavian, Șipoș Sorin-Domițian, Hodor Nicolae, Herbil Alina - <i>Studii de etnologie în Maramureș. Georgia Bernadele (1990-2016), o cercetătoare de mare profunzime</i>	205
Petrovai Ion - <i>Doctor Ioan Chindriș de leud și întoarcerea la izvoare</i>	222
Petrovai Ion - <i>Valorile unui neam din Țara Maramureșului: Petrovai de Petrova</i>	227
Iuga Nicolae - <i>Lupul dacic, de la stindard la arhetip (Eseu)</i>	231
Botoș Ion M. - <i>Hronica Uniunii Regionale a Românilor din Transcarpatia „Dacia” (partea I)</i>	244
Lupu Nicolae - <i>Programul „Tezaure umane vii” – realități și perspective</i>	254
Pisuc Loredana, Bojoga Liana - <i>Atitudinea cadrelor didactice față de utilizarea soft-urilor educaționale în activitatea de predare – învățare a științelor în ciclul achizițiilor fundamentale</i>	262
Шандор Федір Федорович - <i>Міжнародне транскордонне співробітництво, на прикладі створення регіонального бренду "Карпати"</i>	268